

Cet, 24-10-2024, 21:58:22

Potpore

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

Komentirajte

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

AKT

AKT d.o.o.
knjigovodstvo
i porezne
usluge

01/370-8106
akt@zg.t-com.hr
Sokolska 37
Zagreb

Poveznice

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (4)

Objavljeno: 26. rujna 2024.

Dodajte komentar

Nizanka u deset nastavaka predstavlja djelovanje katoličke novinarke i intelektualke Smiljane Rendić (1926. – 1994.) u razdoblju dramatičnih promjena u Katoličkoj Crkvi i hrvatskom društvu u 20. stoljeću. Premda priznata i cijenjena kao novinarka, vatkanička, prevoditeljica, judaistkinja i književnica, tijekom svojih triju desetljeća javnoga angažmana – ponajprije preko „Glasa Koncila“ – iskusila je političke progone, ali i nerazumijevanje unutarcrkvenih struktura. U svojem je javnom poslanju često bila jedini ženski glas u kleričkim krugovima.

Polemičarka unutar redakcije „Glasa Koncila“ (1) – između dviju uređivačkih konцепција

Već u prvim godinama „barka“ „Glasa Koncila“ bila je suočena ne samo s raznim političkim Scilama i Haribdama – stalno opravdano strahujući da bi komunistički režim zbog jednoga krivoga poteza mogao trajno zabraniti list – nego i neprestano navigirajući između unutarcrkvenih podjela. Tim opasnostima i podjelama unatoč, „Glas Koncila“ prosperirao je među ondašnjim čitateljstvom, dosegnuvši već u prvim svojim godinama vrтoglavne naklade, koje su premašivale i sto tisuća primjeraka otisnutih novina. Ali već se u tom razdoblju trebalo odgovoriti na temeljno pitanje: Koju će stranu ili – bolje reći – kakvu će uređivačku poziciju zauzeti mlađi katolički dvotjednik? Hoće li se u duhu promjena koje je u Crkvi unosio Drugi vatikanski koncil zauzeti za tzv. progresističko usmjerjenje? Ili će se list opredjeliti za sigurniji, postupniji, konzervativniji pristup?

Između „bijega u bunkere“ i „dijalogiziranja“ s komunistima

Za Smiljanu Rendić – koja je u tom pitanju vrlo živo debatirala s drugim protagonistima redakcije „Glasa Koncila“, ponajviše sa svećenicima Vladimirom Pavlinićem kao glavnim urednikom do 1972. i Živkom Kustićem kao prvom perjanicom katoličkoga dvotjednika u urednikom lista od 1972. do 1990. – obje su krajnosti bile opasne za „Glas Koncila“. U konzervativnom usmjerenu vidjela je, kako je to često u korespondenciji sa svojim suvremenicima slikovito opisivala, „bijeg u bunkere“, „skrivanje iza oklopa“, zavarjanje i „žabokečinu“ u kojoj se nikakvi pomaci ne događaju. Međutim, nedvosmisleno se odredila i prema tzv. progresizmu u Crkvi koji se u vrijeme 1960-ih i 1970-ih u zemljama koje su poput Hrvatske bile iza željezne zavjese počesto manifestirao i u vidu nastojanja da se s intelektualnim perjanicama vladajućega komunističkoga režima uspostavi kakav-takav dijalog. Smatrala je da pretpostavke za bilo kakav iskreni dijalog nisu moguće jer na strani komunističkoga režima, koji ima sve uzde moći, zapravo ne postoji baš nikakav razlog da bi se iskreno dijalogiziralo s katoličkim intelektualcima i teologima.

Pokušaj pokretanja konkurenčne „Glasu Koncila“

Kada je riječ o uređivačkom usmjerenu „Glasa Koncila“, Rendić se u jednoj zgodici iz 1970. sažeto i nedvosmisleno izjasnila o tome kakvu bi točnu liniju trebao zauzeti ozbiljan hrvatski katolički list. Bilo je to dramatično razdoblje – pojedini crkveni krugovi koji se nisu mirili s Drugim vatikanskim koncilom upravo su „Glas Koncila“ označili kao svojevrsnu metu, nositelja progresističkoga usmjerjenja. Tako se te godine pojavila i inicijativa pokretanja časopisa „konzervativnijega usmjerjenja“, koji bi izlazio kao tjednik, čime bi postao i izravna konkurenčna „Glasu Koncila“. U njemu su veće uključenje trebali dobiti i katolički laici. Znao se i naziv toga list – „Most“ – a na jedan od njegovih pripremnih odbora pozvani su čak i Smiljana Rendić i Živko Kustić.

Nakon sastanka Rendić je svoje dojmova sažela glavnom uredniku „Glasa Koncila“ Pavliniću u pismu od 28. prosinca 1970., koje se čuva u Arhivu Glas Koncila. Zabilježavaju ju je što u sjeni toga novoga medijskoga projekta vrlo izgledno stoji Čedomil Čekada, tipičan predstavnik tzv. konzervativne struje, koji će napose u brošuri „Proigrana šansa“ iznijeti i svoju optužbu protiv navodnoga progresizma u „Glasu Koncila“. „Ja načelno odbijam svaku suradnju u nekom listu koji bi dirigirao mons. Čedomil Čekada. Ja mogu pisati u listovima u kojima i on piše, ali ne u listu koji bi on neposredno ili posredno uredio. Kako sam i Vama rekla danas na telefonu: ja sam protiv destruktora Crkve, ali sam isto tako i protiv nekrotizatora Crkve. Neću Crkvu-anarhiju, ali jednako neću ni Crkvu-mumiju.“

„Nas se iz GK može izbaciti samo na nozi“

Iako će i Pavliniću i Kustiću tijekom svoje višegodišnje suradnje s „Glasom Koncila“ upućivati i brojne „otrovne strjelice“ glede načina kako su određeni događaj ili problem u listu predstavili, Rendić je „Glasu Koncila“ bila apsolutno lojalna. O tome je Pavliniću u istom pismu zapisala: „Živko i ja odlučno smo rekli da je GK naša kuća, i da ga mi ne kanimo rušiti premda nam u njemu nije udobno. Rekli smo to, uostalom, na obje strane (Rendić misli i na tzv. konzervativce i na tzv. progresiste, nap. a.), tj. rekli smo to i dru Jozi Turčinović: Nas se iz GK može izbaciti samo na nozi, ali luksuz da ga mi sami napustimo mi nećemo priuštiti ni 'desnima' ni 'lijevima'.“

HR kalendar

- 24. listopada 1695. rođen Đuro Bašić
- 24. listopada 1921. rođena Srebrenka Sena Jurinac
- 24. listopada 1955. umro Tomislav Krizman
- 24. listopada 1991. – ratna zbiravanja
- 24. listopada 1993. – ratna zbiravanja
- 25. listopada 1478. umrla bosanska kraljica Katarina Kosača-Kotromanić
- 25. listopada 1883. rođen Nikola Bubalo
- 25. listopada 1991. – ratna zbiravanja

Pretraži hkv.hr

POBOLJŠAO Google

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

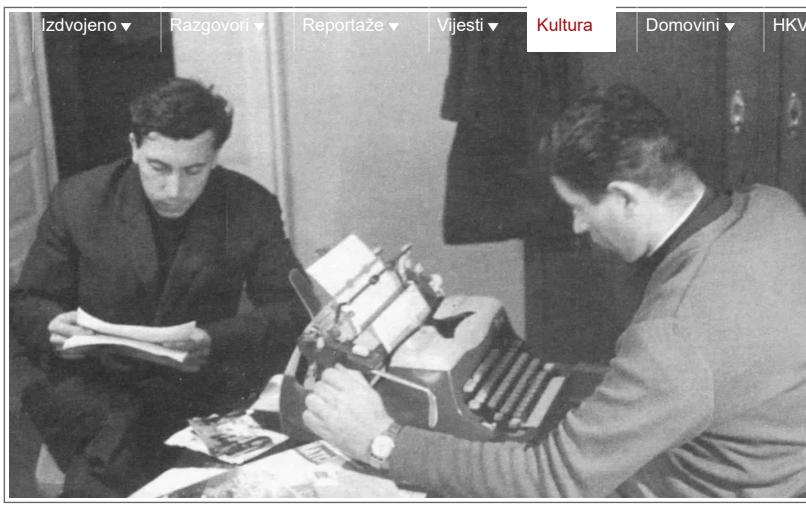
Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Svi
članci
na
Portalu
su

smješteni ovisno o
sadržaju po rubrikama.
Njima se pristupa preko
glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne
mogu tako naći, i tekst i
slike na Portalu mogu se
pretraživati i preko
[Googlea](#) uz upit (upit treba
upisati bez navodnika):
„traženi_pojam
site:hkv.hr“.

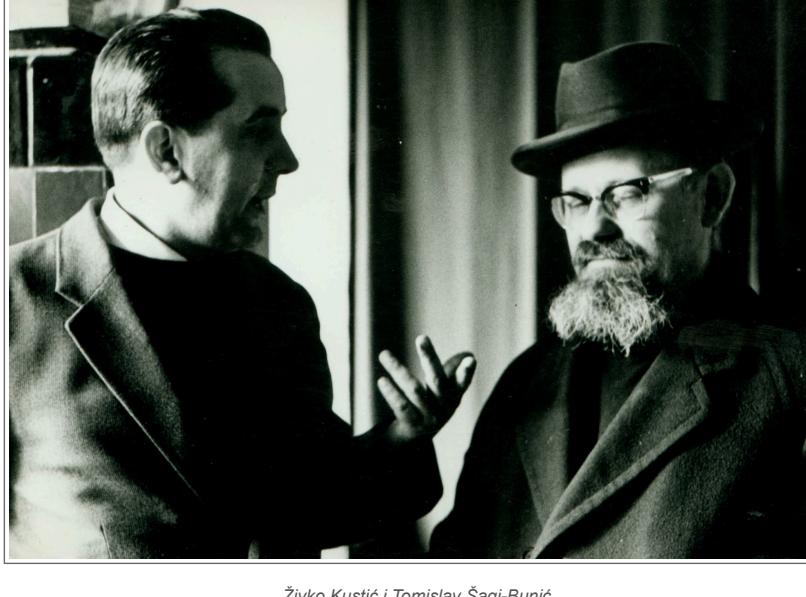

Josip Turčinović i Vladimir Pavlinić

Strah da bi jedna struja mogla preuzeti list i dati mu ili ekstremno progresističko ili pak konzervativno usmjerenje, Rendić je pratila i u drugim dramatičnim trenutcima u povijesti lista. Primjerice, o tome je govorila i 1972., u trenutku kada je Pavlinić, što zbog osobnih razloga, a što zbog mogućnosti da u kontekstu režimske represije protiv hrvatskih proljećara i on kao urednik „kleronacionalističkoga“ „Glasa Koncila“ završi u zatvoru, napuštao mjesto glavnoga urednika lista te skicirao konture svojega budućega života u inozemstvu. U isto su vrijeme i Rendić i Kustić bili izloženi namještenim sudskim procesima, a „Glas Koncila“ pretrpio je i nekoliko režimskih zaplijena. U tom je ozračju u pismu od 6. studenoga 1972., koje se također čuva u Arhivu Glas Koncila, Rendić pisala Kustiću, strahujući za budućnost „Glasa Koncila“ i njegova usmjerenja: „Jako se brinem što će biti s Vama jer onda list uopće dolazi u pitanje. Dok ga radimo nas dvoje, Crkva može imati jamstvo da taj list neće postati ni kontestatorska anarhija (to je njezina osuda tzv. progresivaca, nap. a.) ni groblje integrističkih spomenika (to je njezina osuda tzv. konzervativaca, op. a.).“ Međutim, već je strah vidjela od konzervativne struje. O tome je u istom pismu Kustiću dodala: „Ako nas dvoje budemo istodobno onemogućeni, doći će, bojim se, integristička garnitura koja će deklarirati časne olupine, ali će nam opustošiti Crkvu. (...) Ako nas onemoguće oboje istodobno, namjesto daha života list će širiti mir slavnoga groblja.“

Šavarove zablude i nositelji „nacionalističkoga kursa“ u Crkvi

I takav bi „Glas Koncila“, premda se na prvu to može činiti i paradoksalnim, zapravo više odgovarao komunističkomu režimu. Naime, režim je svaku pojavu koja bi se mogla svesti u kategorije „nacionalizma“ vrlo lukavo poistovjećivao s ustaštvom, a svaki ekstrem u tom kontekstu mogao je sankcionirati čak i bez straha da će narušiti „imidž“ Jugoslavije kao zemlje socijalizma s ljudskim likom. Međutim, nije se ni sam komunistički režim savršeno snalazio u tumačenju unutarcrvenih podjela. Primjerice, kao ilustracija tog nesnalaženja može poslužiti i Stipe Šavar, koji je 1976. o djelovanju teologa Tomislava Šagi-Bunića, tipičnoga predstavnika tzv. progresističke struje, u jednoj raspravi pri važnom partijskom forumu priznao: „Mi smo Šagi Bunića i njegovu struju ocjenili kao postkoncilsku, modernističku, međutim, onda je u nacionalnom pitanju ona nosilac nacionalističkoga kursa.“ Sam je režim, očito, teško mogao pojmiti da se netko može držati „suvremenog“, a da je pritom zadržao zdrav osjećaj za domoljublje i pripadnost konkretnom hrvatskom narodu.

Živko Kustić i Tomislav Šagi-Bunić

Nakon Karadorđeva pokazali da domoljublje jest i kršćanska krjepost

No vratimo se još dramatičnoj 1972. U ozračju represije nad protagonistima Hrvatskoga proljeća „Glas Koncila“ je već od prvoga broja nakon zloglasne sjednice u Karadorđevu režimu nedvosmisleno poručio da domoljublje ne može biti nikakva inkriminirajuća kategorija nego, štoviše, da je sam Isus bio Židov, dakle pripadnik jednoga konkretnoga naroda, i da je po Kristovu utjelovljenju posvećeno i rodoljublje. Stoga je i domoljublje, kao i ljubav prema svojemu bližnjemu, susjedu, prijatelju, članu obitelji, zapravo kršćanske krjepost. To je linija koju je „Glas Koncila“ počeo osobito zagovarati kada je uređivanje lista ujesen 1972. preuzeo Živko Kustić.

Međutim, Rendić je već na početku tog procesa, sredinom 1973., Kustića upozoravala da „nacionalni kur“ „Glasa Koncila“ također može završiti u zamagljivanju, nečemu nekonkretnom i, napose, onomu što bi čitatelje zavaralo i njima manipuliralo. O tome je u srpnju 1973. u pismu Kustiću, koje se čuva u Arhivu Glas Koncila, zapisala: „Ne stajati ni 'ligevo' ni 'desno' sigurno je teže nego stajati ili 'ligevo' ili 'desno' – ali u 'sredini' treba stajati s jasnim licem, a

Strah od Crkve i „Glasa Koncila“ kao čimbenika na političkoj sceni

U sličnom je tonu, premda nudeći i mnogo više argumenata zašto je prema „nacionalnjemu kursu“ „Glasa Koncila“ sumnjičava, pisala i ravnatelju „Glasa Koncila“ dr. Josipu Rendiću 16. prosinca 1975., u pismu koje se danas također nalazi u Arhivu Glasa Koncila. Rendić ne krije svoju zabrinutost i piše: „Bojim se da se GK u posljednje doba upravo sam izvrgava takvim napadima (misli na pritiske komunističkoga režima, nap. a.). Jer generalna linija lista, kakva se očtala ovih posljednjih godina, može se, čini mi se, izraziti ovako: davati dojam jake i skladne Crkve – jake po organizaciji, jedinstvu s Rimom, utjecaju na vjerničke mase; i skladne po simbiozi juridizma i 'profetizma', hijerarhičnosti i 'komunitarizma', tradicionalizma i 'progressizma', 'nacionalkatolicizma' i 'konciške obnove', skolastike i 'teologije oslobođenja' u jednoj posebnoj hrvatskoj harmonizatorskoj verziji; prikazivati takvu Crkvu raspoloživom za partnership s vladajućom ideologijom, s posebnim i to svrhu insistiranjem, od strane Crkve, da marksizam nije nužno ateistički; osobito insistirati na ukorjenjenosti kršćanstva u povijesne tokove hrvatskoga naroda, služeći se u tome i metodom 'sakralizacije' i 'bibliziranja' hrvatske povijesti. Vjerujem, Monsignore, da uredništvo nikad nije baš sjelo za stol i formalno sastavilo takav program, formalno zacrtalo takvu generalnu liniju. Ali taj program, ta generalna linija, bjelodani su iz samog pisanja lista. Prevedena u mentalne kategorije nosilaca vladajuće ideologije u nas, ta generalna linija znači ovo: Crkva hoće politički partnership, a to je klerikalizam; Crkva se postavlja kao jedina zaštitnica hrvatstva, a to je nacionalizam.“

Kada bi se s njezinim opisom „mentalnih kategorija nosilaca vladajuće ideologije“ usporedile stotine analiza Komisije za odnose s vjerskim zajednicama ili pak Udbinih elaborata o ključnim protivnicima iz crkvenih krugova u razdoblju 1970-ih i 1980-ih, tada bi uglavnom došlo do preklapanja. Naime, danas je iz komunističkih arhiva itekako razvidno da je režim strahovao od „partnershipa“ o kojem govori i Rendić, budući da se Katolička Crkva u tim dvama desetljećima, organizirajući velika hodočašća i jubilejske svečanosti, iz perspektive komunističkoga režima postavila u ulogu svojevrsne opozicije koja možda ne želi preuzeti svu vlast, ali se želi nametnuti kao čimbenik na političkoj sceni. Drugim riječima, komunisti su strahovali da im Crkva želi uzeti dio „kolača“ moći.

No Rendić, budući da je u tim godinama s listom surađivala iz Rijeke, rijetko putujući do Zagreba, nije imala uvid u život redakcije kao u, primjerice, razdoblju 1960-ih, pa nije bila ni sasvim upućena u pojedinosti procesa u kojima se našao „Glas Koncila“. Naime, upravo je „Glas Koncila“ bio jedan od ključnih inicijatora projekta masovnih hodočašća i jubilejskih svečanosti u znaku obljetnica iz razdoblja najranije hrvatske povijesti i doba „narodnih vladara“. Stoga se i „Glas Koncila“ u svojim nastojanjima o kojima govori i Rendić, ali kao o „sakralizaciji“ i „biblizaciji“ hrvatske povijesti, nije svodio na uske okvire generalne linije koju će zauzeti jedan katolički list, nego je u ozračju nakon Hrvatskoga proljeća pokrenuo svojevrsni novi narodni preporod. Ili, kako je govorio Kustić kao urednik „Glasa Koncila“, kroz ciklus jubilejskih slavlja u okviru projekta „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“ Crkva je održavala „žar“, koji je trebao tinjati sve dok ne dođe novo razdoblje dramatičnih promjena koje hrvatski narod nije mogao dočekati nespreman.

Generalna linija lista „knjiži se“ na glavnoga urednika

Rendić svoje nezadovoljstvo pojedinim aspektima uredišćke politike „Glasa Koncila“ nije krila ni od Živka Kustića kao glavnoga urednika lista. I prema njemu je nastupala vrlo žistro. U pismu od 8. travnja 1975., koje se čuva u Arhivu Glasa Koncila, ona se Kustiću žali što dobiva sve manje prostora u „Glasu Koncila“ za svoje kronike o zbivanjima u Vatikanu i Crkvi u svijetu. „Ja u svojim kronikama ne pišem suvišnu nijednu riječ, i dalje izvijestim o onome o čemu i neckrvene europske novine pune cijele svoje stranice. I onda se to baca u koš 'jer je dugo', dok se daje prostora salamama teoloških elukubracija ili sentimentalnim i trijumfalističkim bedastoćama koje daju dojam jedne grozno jeftine Crkve koja je zapravo izgubila busolu (Kad se takve bedastoće prenose iz Akse, onda su još i nepismene). Beznadno. I neodgovorno.“

Kritizirala je i Kustića da je „Glas Koncila“ približio kontroverznoj teologiji oslobođenja. U istom pismu ona poziva Kustića i da razvoji svoje osobne osjećaje od uloge glavnoga urednika novina, koji mora zadržavati što je moguće više objektivnu perspektivu. O tome je zapisala: „Budite sigurni da ja vjerujem u Vašu dobru namjeru, samo što se ne mogu složiti s onim što u njoj i po njoj u posljednje doba činiti. Mogu shvatiti i unutarnje sukobe u Vašoj duši, na koje ste u svom pismu aludirali. Ali, iskreno, to je Vaša stvar. Za javnost, Vi potpisujete GK kao glavni urednik, dakle se i njegova sadašnja generalna linija (koja, i sami priznajete, objektivno postoji premda je nitko nije pismeno formulirao na nekoj sjednici kao preciznu platformu) u javnosti knjiži na Vas. Ako ste Vi uvjereni u ispravnost te linije, ne može Vam smetati što se odgovornost za nju prvenstveno Vama pripisuje.“

Informacija koja je objektiva, koncizna i razumljiva čitateljima

Što je sam Kustić mislio o njezinim kritikama, teško se može utvrditi jer na njezina pisma ili nije odgovarao ili ona nisu sačuvana. Vjerojatnije je ono prvo jer je Rendić imala sklonost u uredništvo slati opširna pisma o nekoj problematici, koja su često znala prerasti u svojevrsne elaborate na 10 ili 15 gusto natipkanih stranica formata A4. No u pismu od 21. prosinca 1972., koje je ostalo sačuvano u Arhivu Glasa Koncila, Kustić pokazuje da itekako razumije razloge njezine zabrinutosti. On joj piše: „Dosta smo se nerazumno zalijetili na lijevo, nećemo stvar popraviti takvim zalijetanjem na desno. Ja vjerujem da su i lijevi i desni u Crkvi, da je Crkva – ta Vi ste nas u tome učili u svojim najsvjetlijim trenutcima – prostor slobode i milosrđa za mnogu braću. Zato bih želio da pronađemo put za što objektivniju, što koncizniju i što saopćivoj na razini predznanja, bogatstva jezika i pojmove našeg čitateljstva, informaciju. Da i dalje vjerujemo kako čitatelji, ako im samo kažemo podatke na saopćivoj razini, imaju i vjere i pameti da sami nešto zaključe.“

Uostalom, sam Kustić je svoju „uredišćku filozofiju“ sažeo u misao o „Glasu Koncila“ kao listu koji plovi u „matičnom tijeku hrvatskoga katolištva“. O tome je u jednom od svećarskih brojeva „Glasa Koncila“, objavljenom 8. kolovoza 1993., zapisao: „Ako smo ičega tijekom svih tih godina bili izričito i djelatno svjesni, to je bili pozorno i uporno nastojanje da nam novine ne postanu izrazom nikakve struje u Crkvi, nikakve posebne teološke škole, nikakvoga političkoga usmjerenja, da u njima ne prevladava misao ni katoličke ljevice ni katoličke desnice, nego da budu glas naše katoličke većine, izraz, da tako kažemo, matičnoga tijeka Crkve u Hrvata.“

Fotografije: Arhiv Glasa Koncila

Izvori za oris političkoga konteksta i biografskih crtica Smiljane Rendić:

- Erceg, M. (2023.) *Živko Kustić: Neustrašivi glas Crkve u Hrvata*. Zagreb: Glas Koncila
- Hudelist, D. (2017.) *Rim, a ne Beograd: Promjena doba i mirna ofenziva Katoličke Crkve u Hrvatskoj u Titovoj SFR Jugoslaviji (1975.–1984.)*
- Miklenić, I. (2013.) *Pogledi u Glas Koncila*. Zagreb: Glas Koncila

Tekst je dio niza „Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima“, a na Portalu HKV-a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2024. godini Agencije za elektroničke medije. Prenošenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autorova imena.

Povezano

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (1)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (2)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (3)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (5)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (6)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (7)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (8)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (9)

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (10)

ALSO ON PORTAL HRVATSKOGA KULTURNOG VIJEĆA

You will never turn off your computer

Panzer.Quest

Play Now

3 days ago · 1 comment

B. Stanić:
Relikvije za budućnost

3 days ago · 1 commen
Hrvati u svijetu
Zlatko Tanod